

A TITKOS VÁLASZTÓJOG

A FELSŐHÁZ REFORMJA

ÍRTA:
SIMONTSITS ELEMÉR

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

.Magamat hazám igen kis szolgájának tartom, de azt hiszem, hogy a legkisebbnek is vannak nagy és számos kötelességei.«

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

Aki a mi alkotmányos életünk alakulását az összeomlás óta figyelemmel kísérte, az nem térhet ki annak elismerése elől, hogy a háború előtti állapotokhoz képest az állami főhatalom egyes ágazatainak érvényesülése terén az egyensúly erősen a végrehajtó hatalom javára tolódott el.

Ez a fejlődési folyamat legfőképpen három indító oknak az együttthatásából magyarázható.

Az egyik a kivételes hatalomról szóló törvény, mely eredetileg a nemzet egész erőfeszítésének, a világháború által felvetett létkérdés kedvező megoldására való összpontosítását célozta; amely azonban érvényét többféle vonatkozásban a háború befejezése után is megtartván, a végrehajtó hatalomnak hosszúidőn keresztül a rendesnél jóval nagyobb érvényesülési teret biztosított

A kivételes hatalom hosszú időn át tartó uralma neo maradt hatás nélkül a végrehajtó hatalom szerveire, de magára a köz-felfogásra sem. Megszokottá vált az mind a két oldalon. A kivételes hatalomhoz való hozzátörődés, a hozzá való hosszantartó alkalmazkodás, azzal is, hogy ennek az állapotnak ideiglenessége és átmeneti jellege egyúttal éppen az alkotmányos rendhez való visszatérés célzatát foglalta magában, az alkotmányra és alkotmányos

jogaira egyébként féltékeny nemzet hagyományos érzékenységére zsongítólag hatott, A másik oldalon viszont a végrehajtó hatalom kezelőit olyan szélesebb hatáskör gyakorlatára kapatta rá, mely a végrehajtóhatalom akaratának felkényszerítését jelentékenyen megkönnyíti, és az állami intervencionizmus érvényesülésének minden téren kedvező lehetőségeket biztosít.

A másik okot, mely szükségképen a végrehajtó hatalom elhatalmasodását kellett, hogy maga után vonja, az országnak az összeomlás következtében beállott közállapotai szolgáltatták.

Alkotmányjogilag is, de egyébként is az egész állami és társadalmi szervezet felbomlottságának, a jogrend és a gazdasági helyzet teljes felborultságának kaotikus állapotában volt akkor az ország.

Ez a helyzet elsősorban is egy erős és céltudatos centrális hatalmat követelt, hogy körülötte a közrend kijegecesedésének folyamata megindulhasson és végbe-mehessen. Az akkori közállapotok nemcsak indokolták, de egyenesen megkövetelték, hogy olyan fölényes központi hatalom ragadja magához a nemzeti élet újrászervezésének jogkörét, mely elég erős arra, hogy történelmi feladatát minden ellenkező hatással szemben is végre tudja hajtani. A szervezés munkáját végző középponti erőnek ez a nemzetmentő hivatása, a végrehajtó hatalom fölényességét magával a nemzeti közérdekkel indokolván, annak a köztudatban is megfelelő erkölcsi alátámasztást adott.

A végrehajtó hatalomnak közállapotaink szabályozására kiformalására kifejtett eme — magában véve áldásos — befolyása azonban, nélkülözhetetlen szükségességének és feltétlen indokoltságának minden kétségen felül álló volta mellett is, megint csak az alkotmányos jogok háttérbe szorítása irányában hatott. Az akkori közviszonyok közepette a közérdek ugyancsak a kivételes hatalom szükségességét hangsúlyozta és így állami életünkben mérvadóvá megint csak a végrehajtó hatalom akaratát tette meg.

Az összeomlás kaotikus állapotában először a végrehajtó hatalom szerveződött. Belőle indult ki azután az alkotmányos élet kezdeteinek újra felvételére és a hiányzó állami főhatalom ideiglenes megszervezésére irányuló kezdeményezés.

A kormány a közhatalom birtoklására támaszkodva kiadta a nemzetgyűlési választásokat hirdető rendeletét és ennek alapján jött létre a széleskörű választójogból eredő első nemzetgyűlés. Ez a nemzetgyűlés jóváhagyta a kormánynak ama rendeleteit, melyek alapján a nemzetgyűlés egybeült és magát a magyar állami szuverenitás törvényes képviselőjének nyilvánítván és kifejezetten hatáskörébe vonván azt a jogot, hogy alkotmányunk értelmében az államhatalom gyakorlásának további módját is rendezhesse, létrehozta az állami főhatalom ideiglenes szervezetét és gyakorolta a törvényhozó hatalmat.

Ezen a ponton tehát a kaotikus állapotokból az alkotmányos élet felé megindult fejlődés a törvényhozó hatalom csökevényes formájáig már eljutott, hogy a törvényhozó hatalomnak ez a típusa az ősi magyar alkotmány követelményeinek semmiképpen meg nem felelt, az nem vitás. Hogy azonban az akkori viszonyok, az ősi magyar alkotmánynak megfelelő megoldást lehetővé nem tettek, az is kétségtelen.

Habár tehát a nemzetgyűlés a magyar alkotmányban teljesen ismeretlen intézmény volt is, alkotmányos életünknek akkori tökéletes megfeneklettségéből más kivezető út még sem volt, mint az, amely a nemzet szuverenitásának ősforrásához nyúlt vissza, hogy úgy, ahogy az éppen lehetséges, az állami főhatalom ideiglenes szervezetét és ennek keretében a törvényhozó hatalmat is ebből származtassa.

Az a törvényhozó hatalom azonban, mely a korlátlan jogkörrel fellépő nemzetgyűlésben öltött alakot, koránt sem a végrehajtó hatalom erejének ellensúlyozása, hanem inkább annak alátámasztása és még erősebb hangsúlyozása irányában hatott.

És ebben rejlik a végrehajtó hatalom egyre jobban kialakuló hatásköri túlsúlyának és terjeszkedésének harmadik és legfőbb oka..

A nemzetgyűlés nemcsak azért nem hathatott a végrehajtó hatalom erejének korlátozása irányában, mert fajsúlya emezénél a széleskörű választójog folyományaként jóval kisebb volt. Nem hathatott ebben az irányban azért sem, mert egyfelől magának a nemzetgyűlésnek is szilárd központi kormányt kellett kívánatosnak tartania, hogy a konszolidálódás megindított folyamata biztosítható legyen; és mert másfelől a nemzetgyűlés idejében is többségi kormány lévén a végrehajtó hatalom kezelője, a kormány a nemzetgyűlés többségét alkotó pártján keresztül tulajdonképpen még a törvényhozás akaratnyilvánításait is a saját akaratától tette függővé.

A végrehajtó hatalom akaraterejének ezen a közvetett úton végbemenő térfoglalása, nem éppen csak a magyar nemzetgyűlésnek volt jellemző ismérve.

A parlamentarizmus, a többségi elvnek pártok útján kifejezésre jutó érvényesülésével mindenütt a világon pártkormányt hoz létre. Azt pedig már apártkormány és a kormánypárt egymáshoz való viszonyának természete hozza magával, hogy a kormány a maga akaratát a kormánypárton keresztül a többségi elv segítségével, magára a képviselő-kamarára kényszeríti reá. Ami más szóval annyit jelent, hogy többé vagy kevésbé de minden képviselő-kamara, amelyben a kormánynak szilárd többségi pártja van, végeredményében a végrehajtó hatalom eszközévé lesz.¹

A legkorlátlanabb a végrehajtó hatalom akaratának ez a közvetett érvényesülése azokban a parlamenti alkot-

¹ Erre nézve Horváth Zoltán a felsőházi törvény általános vitájában elmondott beszédében Kossuth Lajos következő szavait idézte: „A parlamentáris kormányrendszernél szükségszerűleg párturalom van s a világ tapasztalása bő tanulságot nyújt afelől/ hogy a hatalomra jutott pártok hatalmuk biztosításának ösztöne által indítatva, nagyon is hajlandók a Haza érdekeit saját pártjuk hatalmi érdekeinek mértékével mérni.”

mányokban, amelyekben lényegileg csak egykamarás törvényhozás van. Mert *ezekben* a törvényhozás mérvadó akaratát a képviselő-kamara egymagában juttatván kifejezésre, a kormánynak a képviselő-kamarában rendelkezésére álló többségi pártja segítségével mindig módjában áll a végrehajtó hatalom akaratát a törvényhozó hatalom akaratának formájába öltöztetni.

Végzetes optikai csalódás tehát azt állítani, hogy az egykamarás vagy lényegileg egykamarás országgyűlés a népfelség elvének érvényesülése. Ellenkezőleg. Az egykamarás törvényhozás egyenesen a diktatórikus kormánynak kedvező alkotmányforma. Mert a diktatórikus akarat érvényesülésének az ilyen alkotmányokban áll a legkevesebb akadály útjában. Minthogy pedig manapság nem annyira a leplezetlen, nyíltan bevallott diktatúrák, mint inkább azok a vegyes rendszerek vannak divatban, amelyekben a népfelség elvével vajmi keveset törődő diktatóri akarat az alkotmányos törvényhozás látszatával magát szívesen kendőzi, ennélfogva az egykamarás vagy lényegében egykamarás országgyűlés, a diktatórikus velleitások mai korszakában nem egyéb, mint a színt vallani nem akaró, de az igazi alkotmányosságot annál inkább kerülni óhajtó diktatórikus hatalomnak tetszetős látszatokkal ható és megtevesztő burkolata.

Csak a parlamentarizmus természetének és az egymás ellen küzdelemben álló erőtenyezők hatásfokának félreismerésén alapuló politikai rövidlátás hivatkozhatik azzal, hogy az egykamarás törvényhozással bíró alkotmány útján a népfelség elvét juttatta diadalra.

Fordítva áll a dolog. Az egykamarás törvényhozás a végrehajtó hatalommal szemben a népakarat érvényesülésének úgyszólván minden kilátását megsemmisíti. A formailag vagy lényegileg egykamarás alkotmány a végrehajtó hatalmat előbb vagy utóbb mindenütt diktatórikus jellegűvé teszi, mert egyfelől terjeszkedésének útjából minden akadályt automa-

tikusan elhárít és mert másfelől a végrehajtó hatalom parlamenti ellenőrzésének vagy éppen felelősségre vonásának alkotmányjogi jelentőségét, a kormány akarata szerint funkcionáló párthatalmi szervezet segélyével minden komolyságától megfosztja. Ezen okoknál fogva az egykamarás alkotmány éppen nem a jelszó módjára hangoztatott népfelség elvének diadala, hanem ellenkezőleg alkotmányos álarc az igazi mivoltukat palástoló diktatúrák számára.

Talán nem lesz érdektelen, ha idézem itt erre vonatkozólag *Illés József előadói* beszédének azt a részét, mely a felsőházi törvény tárgyalása alkalmával a nemzetgyűlésben 1926. évi november hó 8-án hangzott el.

„Most áttérek arra, vájjon az egykamarás rendszer ellen Angliában milyen indokolással küzdenek ma és milyen indokolással kívánják éppen a felsőház reformját. Selborne 1925 május 19-én beismeri azt a tényt (olvassa): „hogy mi egykamarás rendszerben, élünk — ő mondja ezt — a képviselőháznak egy fanatikus többsége a szovjetrendszert is életbeléptetheti, ha úgy akarja. Ez a világnak egyetlen civilizált országa, ahol bármely természetű változás alkotmányunkban vagy alapintézményeinkben a Ház többsége által keresztülvihető két éven belül. Ezt jelenti az, hogy egykamarás rendszerben élünk. Mi demokrácia vagyunk, mégis azt kell mondanom, hogy egy rettenetes travesztiája a demokráciának az, midőn eltűr olyan rendszert, amely szerint változások történhetnek akkor is, ha a választók többsége a legélesebben tiltakozik ellene. Országunkban forradalmi változások vihetők keresztül ugyanazon módon, mint ahogy egy csatornázási törvény keresztülvihető. El lehet-e képzelni, hogy a jelenlegi kormány elhagyja helyét anélkül, hogy gondoskodnék azokról a biztosítékokról, amelyekre alkotmányunknak és alapintézményeinknek elengedhetetlenül szükségük van?”

Ezt mondja ő a felsőházi reformról. Én az én előadói beszédemben egyenesen arra mutattam rá, hogy a két kamara demokratikus szempontból szükséges. Ezt az állítást méltóztassanak naivitásnak tartani, talán a tudós naivitásának, mindenesetre fenntartom továbbra is, mert ahol ezt láttam, hallottam és olvastam, ott nem naiv emberek foglalkoztak vele, hanem nagyon is gyakorlati államférfiak.

Önök igenis beszélnek párt-diktatúráról és párt-abszolutizmusról. A párt-szervezet a mai parlamentáris kormányzatnak egyik szükséges kelléke; enélkül nincs parlament. Ez így van és most már egyebet is mondok. Lehet egykamarás diktatúra is! Éppen az, hogy ez az egykamaránál lehetséges, azokat, akik a tiszta demokráciát akarták megvalósítani, arra indította, hogy nem elégedtek meg ezzel az egyetlen szervvel, amely a szuverenitásnak — mondjuk — teljességével lép fel. Méltóztatott itt éppen a római példára hivatkozni és ez eszembe jut most. A tiszta demokrácia idejében két konzult választottak meg azért, hogy egyikük ne legyen diktátor és hogy ellensúlyozzák egymást. Általában tehát a nemzeti szuverenitásnak, hogy a szuverenitás a nemzet akaratának megfelelő legyen, a helyes kifejezése kétkamarás rendszerben valósítandó meg. Veszedelmes útra tér az a nemzet, mely szépenhangzó, tetszetős doktrínák kedvéért történetileg fejlett saját alkotmányának kipróbált rendszerét elhagyja. De nem kevésbé kockázatos útra lépett az a törvényhozás is, mely a nemzet önrendelkezési jogának és ezt a célt szolgáló alkotmányos hatalmának objektív ismérveit és biztosítékait akár személyi, akár más ideiglenes természetű okokból, akár a történelmi perspektíva szem elől tévesztése okából feláldozta.

Mert a fejlemények azt igazolják, hogy azok a biztosítékok, amelyeket egy történelmi alkotmány évszázados fejlődése érlelt ki a nemzet javára, az alkotmányos szabad-

ságot, a *nemzet* szuverenitását sokkal jobban védelmezik, mint azok a doktrínák, amelyek, egy-két kivételtől eltekintve, minden tetszetősségük dacára tért hódítani sehoh a világon nem tudtak.

Azokban a súlyos felelősséggel teljes időkben, amikor egy törvényhozás a nemzet alkotmányának szerkezetéhez nyúl, magasabbrendű értékes alkotás csak akkor születhetik, ha időleges adottságoktól, pillanatnyi helyzetektől, főként pedig személyes indulatoktól teljesen elvonatkoztatva történik az eldöntendő kérdés lényege felett ítékezés. Sajnos a magyar nemzetgyűlés — hogy joggal-e vagy anélkül, arról később lesz majd szó — az évszázadokon át fennállott ősi magyar alkotmánytól elszakadt és ezt az ősi alkotmányt olyképpen változtatta meg, hogy a szorosán vett *törvényhozás* jogkörében formailag fenntartván a két-kamarás rendszert, alkotmányunkba *lényegileg* az egy-kamarás törvényhozást hozta be.

Egészen eltekintve most attól a kérdéstől, vajjon ez az alkotmány változtatás önmagában véve helyes-e vagy sem, a maga egész súlyával előtérbe nyomul e tény kapcsán az a másik kérdés, vajjon erre a változtatásra a nemzet mostani kül- és belpolitikai helyzetében alkalmas volt-e az időpont?

Hogy időszerű volt-e ezt a nagy horderejű alkotmány-reformot éppen akkor vinni keresztül, amikor a történelmi fejlemények a sorskérdést olyan brutalitással vetették felszínre, mint a háború utáni időben?

Hogy vajjon nemzeti létünk szempontjából elég biztonságos volt-e a mi korunk arra, hogy az önmérséklésnek és a bölcs megfontolásnak évszázados alkotmányunkban megadott biztosítékait félretéve, ama tényezők sorából, melyek a nemzet életműködéseit irányítani hivatvák, az országgyűlés egyik házát mint feleslegeset kirekeszthessük és azzal, hogy e tekintetben az egész teljhatalmat az országgyűlés egyik felére ruházzuk át, a kockázatos kísérletezés terére lépünk?

Hogy továbbá ez az alkotmányváltoztatás annyira mellőzhetetlenül és halaszthatatlanul szükséges volt-e, hogy azt komoly nemzeti érdekek sérelme nélkül elodázzni, jobb időkre fenntartani már nem lehetett?

Az alkotmányváltoztatás ténye fonalán nem mellőzhető kérdések ezek. Mert amint a magyar alkotmányba be nem illő volta dacára, a nemzetgyűlés formájában igénybevett kivezető utat, az akkor fennállott kényszerhelyzet minden elfogulatlan ítélkező előtt igazolja azzal, hogy akkor más megoldás lehetséges nem volt; éppen úgy ennek az alkotmányreformnak az igazolását is csak azok a kényszerítő okok szolgáltatathatják, amelyek annak idején a nemzetgyűlés elhatározására ebben az irányban döntő befolyást gyakoroltak, annyival is inkább, mert ez a reform a magyar nemzet temperamentumára bölcsen rá szabott ősi alkotmány hagyományaiban és szellemében semmiféle igazolásra nem található.

Tárgyilagosan vizsgálva az alkotmányváltoztatás létrejöttének körülményeit és megvalósításának indokait, lehetetlen más eredményre jutni, mint arra, hogy erre a változtatásra sem kényszerítő, sem sürgős ok vagy szükség nem volt; annak megvalósítására akkor mindössze csak alkalom kínálkozott.

Mert azt az indokot, amelyet ennek az alkotmányváltoztatásnak az alátámasztására a felsőházzal szóló törvény indokolása felhoz, hogy tudniillik: „A bizottságok úgy vélik, hogy a Felsőháznak nem lehet megadni a korlátlan visszavetés jogát, a nép alkotmányos képviselőt tevő képviselőház ismételten megfontolt és fenntartott határozatával szemben, hanem a Felsőháznak hivatása csakis az lehet, hogy bizonyos halasztó hatállyal folyjon be a törvényalkotásba, azt az indokot sem kényszerítőnek, sem sürgős jellegűnek elismerni nem lehet és éppen azért, nem lehet azt elfogadni olyan indok gyanánt sem, amely egy olyan radikális változtatást igazolhatna, aminő a mi évszázados

alkotmányunk egyik alapvető jogkörének eltörlésében jut kifejezésre.

Ez az indokolás a magyar alkotmányból reá vetődő világításban egy percig sem állhat meg, mert egész gyökérezetével történelmi hagyományainktól teljesen idegen ideológiákba fogószik akkor, amikor azt állítja, hogy a nép alkotmányos képviselőjét a Képviselőház teszi.

A nép alkotmányos képviselőjét, a magyar alkotmány szerint, nem a Képviselőház teszi, hanem az országgyűlés!

Az ezzel ellenkező felfogás találhat támpontra idegen államok alkotmányában — aminthogy tényleg talál is a Csehszlovák államéban — de a történelmi magyar alkotmányban nem. Hogy miért kellett egy több évszázados történelmi alkotmánnyal bíró nemzetnek egy alig létrejött, papíros alkotmánnyal bíró új állam után igazodnia, ez oly kérdés, melyre tárgyilagos és megnyugtató válasz nem igen található.

Mindenesetre kétségtelen azonban, hogy a magyar nemzetgyűlés tulajdonképeni hivatása köréből egyszerre kilépett és az „alkotmányozó nemzetgyűlések”-nek, a „constituante”-nak őt meg nem illető területére tévedt akkor, amikor a kéttáblás magyar országgyűlés felújításának művelete közben annak a kérdésnek még csak helyet is engedett, hogy *a magyar országgyűlés egyik házának megadja-e vagy meg ne adja* a korlátlan visszavetés jogát? Mert ez az évszázadok óta fennálló alkotmányos jogkör soha eltörölve vagy megszüntetve nem lett és így az e kérdés felett tanakodó ideiglenes nemzetgyűlés idejében is éppen úgy meg volt és érvényben volt, mint a magyar alkotmánynak bármely másik alkotó eleme; azt tehát „megadni” vagy „meg nem adni” se nem kellett, se nem lehetett.

Alkotmányunknak a nemzetgyűlés ideiglenes törvényhozása által keresztülvitt eme megváltoztatása, amint azt a fentebb előadottak kétségtelenül igazolják, a végrehajtó hatalom felülkerekedésének a legnagyobb szolgálatot tette. Ezen alkotmányváltoztatás következtében a végrehajtó

hatalom mindenhatóságának jelenlegi alkotmányunkban többé semmiféle ellensúlya nincs. Mert a pártszervezettől mentes felsőház, jogi egyenrangúságától a korlátlan visszavetés ősi jogának elkobzása folytán meg lévén fosztva, ilyen ellensúly gyanánt számba nem jöhet; a képviselőház pedig a parlamentarizmus természetéből kifolyólag, a többségi párt révén a végrehajtó hatalom érvényesülésének csak még nagyobb teret biztosít.

Különösen kirívóvá válik ez az egyoldalúság az ideiglenes alkotmány által körvonalazott jelenlegi alkotmányjogi helyzetben, amikor a törvényhozó hatalom alkotmányos szervei közül átmenetileg ugyan, de immár tartósan hiányzik a koronás király közreműködése. Elég ha ennek konkrét adattal való alátámasztása okából csak arra az egy tényre mutatok itt rá, hogy a hitelátruházás jogának a végrehajtó hatalomra nézve minden korlátozást megszüntető kezelési módja fonalán egyízben már magának az alkotmányos garanciát képező parlamenti budget-jognak illuzóriussá tételéig is eljutottunk; amely alkotmányos garancia azután a felsőház több éven át megismételt észrevételezésének honorálásával a maga jogaiba utóbb ismét vissza lett állítva.

Ha olyan időket élnénk, amikor alkotmányunk teljességének helyreálltát az ország közjogi berendezésének érintetlen hagyása mellett lehetne bevárni, akkor ez az állapot úgy alkotmányjogi, mint közjogi szempontból kevésbé lenne nyugtalanító és aggályos. Ez azonban nyilvánvaló lehetetlenség; mert az élet meg nem áll és az evolúció feltartóztathatatlan ereje egész közjogi struktúránknak az újszerű követelményekhez való szakadatlan hozzá idomítását kényszeríti ki.

Ebben az irányban már eddig is mélyreható változtatások mentek végbe. De a legközelebbi jövőn belül a szabadságjogokkal örök érintkezésben álló közigazgatás láthatárán még sokkal továbbmenő reformtervek felvonulásának kör-

vonalai bontakoznak ki, A már eddig megvalósított és a még ezentúl elkövetkező reformok láncolatán keresztül így lassanként a régi állapotoktól lényegesen elütő, egészen újszerű közjogi helyzet van kialakulóban, mely a szabadságjogoknak itt is, ott is bekövetkező megnyirbálása útján, végeredményben azoknak az egész vonalon való visszaszorítását és a központi végrehajtó hatalom újabb térfoglalását és hódításait készül maradandó életformák közé önteni.

Azt hiszem, elég ha csak egy-két kiemelkedő távoszloppal jelzem azokat az állomásokat, amelyeken ebben az irányban már túl vagyunk és azt az utat, amely e tekintetben még előttünk áll.

A már befejezett tények köréből elég ha csak a közigazgatás rendezéséről szóló 1929: XXX. t.-c.-re mutatok rá. Ebben a törvényben jelentékenyen ki lett terjesztve a főispáni jogkör, a végrehajtó hatalom előnyére meg lett változtatva a törvényhatóságok legfőbb testületi szervének összetétele és ugyancsak a központi hatalom javára kodifikálva van a törvényhatósági bizottságok feloszlatásának most teremtett joga,

A még előttünk álló út terjedelmére és kilátásaira nézve leghelyesebb, ha magára a jelenlegi kormány kiváló belügyminiszterére hivatkozom, aki a most említett törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslatának képviselőházi általános vitájában folyó évi március hó 9-én elmondott beszédében nem kevesebbet jelentett ki, mint azt, hogy már nagyon itt lenne az ideje annak, hogy közigazgatási jogunk és közigazgatási eljárásunk kodifikálva legyen, ezt azonban nem teheti meg ma, amikor tudja, hogy *egész jogrendünk változtatásoknak kell, hogy alávetve legyen és hogy mi egy hosszú átszervezési folyamat előtt állunk.* De bejelentette ugyanakkor a Képviselőház erős tetszenyilvánításai között azt is, hogy az alsófokú közigazgatási bíróságok felállításáról szóló törvényjavaslatot már leg-

közelebb beterjeszti és hogy ez után a gyámügyi közigazgatás reformja; majd a középfokú közigazgatási hatóságok átszervezése; a minisztériumok felügyeleti és ellenőrző jogkörének intézményes kiépítése; a községek szervezetének szabályozása és mind ennek megtörténte után az egész közigazgatási jognak kodifikálása következik.

Az eddig megtett útnak következetes vonalvezetésében már le van fektetve az az irány, amelyben mindezek a reformokon keresztül haladni fogunk.

Nyílegyenesen a központi végrehajtó hatalom céltudatosan növesztett hatáskörének intézményes biztosítása felé vezet ez.

Maga ez az egész organizáló folyamat nem annyira a váltakozó kormányok lélektanából, mint inkább a kormányokat túlélő bürokrácia öncélúságának eleven erejéből táplálkozik. Ez az ő hatalmának természetes ellensúlyát a szabadságjogok arcvonalában látván, ösztönszerűleg igyekszik hadállásainak az ideiglenes alkotmány által megteremtett előnyeit a maga javára kihasználni és a központi végrehajtó hatalom mindenhatóságát addig kiépíteni, amíg azt az igazi alkotmányosság jelenlegi alkonyában a legkisebb ellentállás kilátásával teheti.

A nemzetgyűlés által keresztülvitt alkotmányváltoztatás tehát, az alkotmányos garanciák elerőtlenítése útján a végrehajtó hatalom prérogatíváinak újabb előretöréséhez és végeredményében annak a mostani helyzetnek a megteremtéséhez vezetett, amelyben az alkotmányos formák külsőségeinek betartása, már jóformán csak azt az egy célt szolgálja, hogy a diktatórikus jellegű végrehajtó hatalom szabad érvényesülésének alkotmányos színezetét megőrizze.

Nem lehet kétséges, hogy az alkotmányos erők egészséges egyensúlya csakis az országgyűlés régi jogkörének visszaállítása, az országgyűlés két házának jogi egyenrangúsága útján állítható helyre; mert az a diszparitás,

mely az állami főhatalom ágazatainak érvényesülése terén jelenleg a törvényhozó hatalom rovására kialakult, parlamenti kormányforma mellett csakis a felsőház csorbíthatlan ősi jogkörének helyreállításával lesz kiküszöbölhető.

Alkotmányunk jelenlegi csonkasága már általában véve is szinte a végtelenségig hatványozza annak a követelménynek komolyságát, hogy azok a talpkövek, amelyeket ezalatt az *átmeneti* idő alatt is kénytelenek vagyunk lerakni azért, hogy a nemzet jövő sorsának hordozói legyenek, a megbízhatóságnak legalább is azzal a viszonylagos maximumával bírjanak, amelyet az adott körülmények között azoknak csak az egész országgyűlés szabadon egyeztetett akaratának egységes ereje adhat meg.

De a küszöbön álló reformok hosszú sora és mélyreható természete most még különleges hangsúlyt íb ad ennek a követelménynek, mert e reformok láncolatán keresztül, előreláthatólag olyan többé-ke véssbbé végleges közjogi helyzet fog előállni, amelynek hosszú időre szóló megmerevülése elé megnyugvással csak akkor tekinthetünk, ha annak kialakítását a teljes jogú országgyűlésnek a szabadságjogokra kellő tekintettel lévő közreműködése munkálja ki.

Mindebből az következik, hogy az országgyűlés két házának jogi egyenrangúsága, vagy ami ezzel egyet jelent, a felsőház csorbíthatlan régi jogkörének mielőbbi felújítása, már a törvényhozó és a végrehajtó hatalom megzavart és e\$£/re jobban eltolódó egyensúlyának helyreállításához fűződő komoly nemzeti érdekek szempontjából is elengedhetetlen követelmény.

Van itt azonban egy másik szempont is, mely ha lehet még ennél is nagyobb erővel és még ennél is sürgetőbben követeli a nemzet soha kockára nem vethető életérdekeinek ugyancsak az ősi alkotmányhoz való visszatérés emez útján történendő biztosítását és védelmét.

Ez a szempont a titkos választójog behozatalának politikai szempontja.

Köztudomású dolog, hogy vitéz Jákfai Gömbös Gyula, a magyar királyi kormány elnöke, kormányralépte alkalmával programjába a titkos választójog behozatalát is felvette. Ugyanakkor kifejezetten hangsúlyozta azonban azt is, hogy programjának ezt a részét csak a nemzeti érdekek fokozott védelme mellett akarja és fogja megvalósítani.

Nem lehet kétséges, hogy a nemzeti érdekeknek erre a fokozott védelmére, a titkos választójog megvalósításának tervével kapcsolatban azért esik különös hangsúly, hogy az a kockázat, mely a szavazás titkosságával a politikában elválaszthatatlanul vele jár, minél kisebb térre szoruljon; hogy más szóval az a veszély, mely a nemzetnek sub specie aeternitatis felfogott életérdekeit a választás titkosságán keresztül érheti, a megteremthető legeslegnagyobb biztonsággal legyen kirekeszthető.

Olyan alkotmányos biztosítékokra van tehát ezek szerint szükség, melyek a nemzeti érdekeknek hatályosabb és megbízhatóbb védelmet képesek nyújtani, mint a minők erre a végre alkotmányunkban ezidőszerint adva vannak.

Ezek a biztosítékok nemzeti jövőnk alakulása szempontjából egészen kivételes jelentőséggel bírnak. Azoknak körütekintő kiszemeléséhez és a magyar alkotmányba való beillesztéséhez soha el nem évülő felelőség tapad. Mert olyan hatások kivédéséről kell gondoskodni, melyek a nemzet sorsának jövőbeli alakulására végzetes következményeket is vonhatnak maguk után.

Történelmi felelőség ez a szó legsúlyosabb értelmében, mely nemcsak magát azt a vezető politikust terheli, ki a titkos választójogot mint felelős kormányférfi, a nemzet életműködéseit szabályozó törvények közé iktatja; de megfelelő arányban terheli vele együtt mindazokat is, akik, mint a titkos választójog megvalósítása idejében együttlevő országgyűlés valamelyik házának tagjai, ebben a kérdésben állást foglalni és annak idején szavazatukkal dönteni lesznek hivatva.

Nemzeti jövőnk alakulása szempontjából sokkal életbevágóbb dologról van itt szó, semhogy joga is, kötelessége is ne lenne ideje korán szót emelni mindenkinek, aki az országgyűlés tagjai közül abban a hitben él, hogy a titkos választójog kockázatainak kiküszöbölésére vagy ellensúlyozására alkalmas javaslattal a nemzeti eszme meg nem ingatható uralmának és a nemzeti élet jövőndöbeli szerencsés fejlődésének biztosításához a legcsekélyebb mértékben is segédkezet nyújthat,

A történelmi felelősség átérzésének ebből a háttéréből erednek ezek az igénytelen sorok is, melyeknek egyetlen célja, hogy a titkos választójog kiszámíthatatlansága által veszélyeztetett nemzeti érdekek védelmére ilyen alkotmányos biztosítékra mutassanak reá.

Ama veszélyekkel szemben, melyek a titkos választójog oldaláról a maradandó nemzeti érdekek ellen támadhatnak, *az alkalmazásba vehető összes biztosítékok előterében, mint legfőbb biztosíték, az országgyűlés felsőházának megfelelő reformja áll.* Ezt a reformot, melyet életbevágó nemzeti érdekeink a titkos választójog behozatalától függetlenül is elemi erővel követelnének, a titkos választójog terve csak még elkerülhetlenebbé, szükségesebbé és sürgősebbé teszi.

A titkos választójog nyilvánvalóan azon a ponton hord magában kockázatot, hogy a nemzeti élet reális követelményeire tekintettel nem lévő áramlatok hatása alatt, a nemzetnek generációk életét átívelő, perennis érdekeire veszélyes összetételű képviselőházat hozhat létre.

Ilyen képviselőház alatt itt nem éppen csak az olyan testület értendő, melynek a többségi elv érvényesülése útján determinált közszelleme a nemzeti megbízhatóság szempontjainak esetleg világnézleti okoknál fogva nem felel meg; hanem az olyan is, mely a hivatás követelményeinek megfelelő törvényhozó testületet azért nem alkothat, mert erre a célra elemeinek egyetemes műveltsége és politikai rátermettsége nem kielégítő.

Bizonyítást nem igénylő, általános tapasztalati tény, hogy a titkos választójog mellett a szélsőséges demagógia mindig jobban érvényesül,

A demagógia érvényesülése pedig a politikában főként azzal válik károssá, hogy indulatokat igyekeztve a józan megfontolás helyébe csempészni, a tömeglélek tartós befolyásolására legalkalmasabbnak ígérkező olyan izgató és tetszetős jelszavakkal hat, melyek minden meggondolást és lelkiismereti aggályt elszongítva, a választópolgár lelkében elég erővel visszhangzanak arra, hogy olyan mandátum - keresők felülkerekedését mozdítsák elő, akiknél az arravalóság hiányát, a lelkiismeretlenség eszközeivel felidézett megfélemlítő benyomások pótolják.

Ennek további fejtegetése helyett ideiktatom szövegrinti szövegében annak a beszédnek idevonatkozó részét, melyet *gróf Bethlen István* a felsőházi törvény tárgyalásának általános vitájában elmondott,

„Én azt hiszem, senki sem, vagy kevesen fognak nekem ellenmondani akkor, amikor azt állítom, hogy Magyarország igen gyakran a hangulatok országa, ahol momentán hangulatok nagyon könnyen teremtődnek, amidőn e momentán hangulatok behatása alatt a törvényhozás gyakran igazságtalanságokat vagy olyan cselekményeket képes elkövetni, amelyek a nemzet szempontjából később hátrányosaknak mutatkoznak. Én azt hiszem, hogy ilyen momentán hangulatokban nem kívánatos, hogy a parlament rögtön abban a helyzetben legyen, hogy végleges akaratát kifejezze. Ha pedig az okát keresem annak, hogy ilyen hangulatok Magyarországon miért teremtődnek inkább, mint más országokban, úgy azt is világosan kifejezésre akarom juttatni. Ennek az oka főleg az, hogy Magyarországon a közvéleményt képező tényezőknek a funkcionálása nem egészen normális.

Mindnyájan ismerjük a sajtó szomorú viszonyait. Ismerjük azt, hogy a sajtónak egy igen tekintélyes

része Magyarországon nem a közvélemény tükre, hanem a közvélemény preparálója, mesterségesen formálója olyan irányokban, amelyek a nemzet akaratának nem mindig felelnek meg. Ez az egyik. Itt van azután a másik: Budapest óriási túltengése, a centralizáció állami életünkben, amelynek folyamányaképen a kulturális, a gazdasági téren, politikai téren olyan centralizációval állunk szemben, amely Budapestet úgyszólván helyettesítőjévé teszi az ország közhangulatának és közakaratának, ami veszélyt rejt magában, mért minden nagy világváros (Közbeszólás: Akkor építsük le Budapestet!) — nem ez következik, hogy leépítsük Budapestet, hanem ebből az következik, hogy csináljunk felsőházat, amit éppen bizonyítani akarok.

Azt kell még megmondanom, hogy a magyar nemzet bizonyos faji tulajdonságai, bizonyos kulturális állapota folytán sokkal inkább hatalmában van az agitációknak és propagandáknak, mint más nemzet és nem bír azzal az ellenálló képességgel, mint más nemzetek. Ez egy sajnálatos magyar tulajdonság, amely ellen küzdenünk kell, amely ellen szervezkednünk kell, amely ellen intézményeink megváltoztatása bizonyos óvatosságra szorul.

Ugyanerről a tárgyról ugyanebben a vitában *Eckhardt Tibor* a következőképen nyilatkozott:

„Az egész parlamentarizmus és a parlamenti élet súlyos válságát arra vezetem vissza, hogy a szelekció, amely a különböző országgyűlések összeállításában nyilvánul meg, nem természetes, hanem mesterkéltnem a társadalom normális, organikus fejlődését tükrözi vissza, hanem a pillanatnyi szeszélyek, a demagógia és a pénz hatása alatt kialakult választásnak a kifejezője. Én ezt is nyíltan, becsületesen kimondom. Nem a választókra kancsalítok kifelé, hanem mint törvény-

hozó, teljesítem a kötelességemet még akkor is, ha a választóknak ez nem tetszik. Én igenis, abban látom a parlamentarizmus csődjét, hogy ezek a pillanatnyi szeszély, a pénz és a demagógia hatása alatt összekerült nemzetgyűlések és országgyűlések mindenütt az egész világon selejtesek, sekélyesek és nem tartalmazzák sem a kellő komolyságot, sem a kellő szakértelmet és nem .reprezentálják kellő súllyal azokat a társadalmi és egyéb osztályokat, amelyek a nemzetben igazi értéket jelentenek. A modern demagógia és a modern mammonizmus hatása alatt a komoly és súlyos értékek félrevonulnak a politikai porondról és átadják a teret a sekélyesebb, silányabb és a választási trükkökre alkalmas erőknek.”

Ez a két nemzetgyűlési beszéd találóan jellemzi a választásoknál elhatározó szerepet játszó közhangulat kifejlesztése és kialakulása tekintetében hazai közállapotaink primitivitását és a közvélemény önállóságának, öntudatosságának azt a sajnálatos hiányát, melynek következtében a választó tömegek döntő magatartása a demagógia hatalmától olyan aggályos mértékben függő helyzetbe jut.

Ha az elméletben a titkos választójog behozatalának világszerte az a vélelem is a legerősebb szószólója, hogy ezzel a választási módszerrel a választók befolyásolása a legeredményesebben rekeszthető ki és az elhatározás szabadsága a legjobban védelmezhető meg, a gyakorlat a valóságban azt mutatja, hogy ez a cél a maga tisztaságában, egészen a titkos választójog segélyével sem biztosítható.

A titkosság leple alatt a demagógia ereje úgyszólván ellensúly nélkül fejtheti ki hatását a választóknak erre alkalmas egyedeinél, ami a tapasztalás szerint a partikuláris érdekek előtérbe nyomulásához, a közvéleménynek egyetemes célok körül való csoportosulása helyett, annak elatomizálódásához vezet.

A demagógiának ez a térfoglaló hatalma olyan adottság, mellyel a gyakorlati politikának számolnia kell és amely a dolog természete szerint általában az alacsonyabb műveltségű, felelősségérzet által nem feszélyezett elemeknek a képviselőházban való elszaporodását szokta maga után vonni.

Hacsak ábrándokba kapaszkodni nem akarunk tehát, akkor, sajnos, a széles néprétegek által gyakorolt titkos választójog alkalmazásba vétele nyomán okvetlenül alacsonyabbrendű képviselőház kialakulásától lehet és kell tartani.

Az átlagosan lecsökkent etikai és szellemi színvonal pedig — még ha a lehetőségek sorából a tudatos nemzetellenes irányzatot kirekeszthetnénk is —, már pusztán a megfelelő felelősségérzet, valamint a magasabb célok felismeréséhez és az összefüggések áttekintéséhez szükséges képesség hiányából kifolyólag, az ilyen törvényhozó testület működését végzetes következményűvé teheti.

Ez a lehetőség, ez a várható fejlemény az, ami elengedhetetlenül szükségessé teszi, hogy a titkos választójog behozatalával kapcsolatban a nemzeti érdekeknek olyan fokozott védelméről történjék gondoskodás, mely azoknak az efféle kockázatok esélyeivel szemben helytálló biztosítékot nyújtani alkalmas.

Azoknak a veszélyeknek, melyek így a széleskörű választójoggal kapcsolatos titkos szavazással létrejött képviselőházból indulhatnak ki, legfőbb és tulajdonképen egyedüli megbízható ellenszere: *a felsőház és a képviselőház jogi egyenrangúsága.*

Egyedüli biztos ellenszere azért, mert jelenleg érvényben lévő alkotmányunk ily veszéllyel szemben más korrekatívumot nem nyújthat, mint azt, hogy levonva a saját sarkalatos alapelvének logikus következményét, az országgyűlés két házának jogi egyenrangúságát törvényileg megteremti és ezzel a felsőházat alkotmányjogilag abba a helyzetbe hozza, hogy a nemzeti érdekekre nézve káros törvény létre-

jövetelét hozzájárulásának megtagadásával megakadályozhassa.

Ideiglenes alkotmányunknak sarkalatos alapelvéül tekinendő ugyanis az, hogy a nemzeti szuverenitás birtokosa, a volt nemzetgyűlés jogállásába lépett országgyűlés: tehát a képviselőház és a felsőház együttvéve. Ezt a felsőházi szöveg 1926. évi XXII. t.-c. 47. §-ában a következőképpen fejezi ki: *„Ameddig az államfői tennivalókat a törvény (1920. évi I. t.-c. 12. §) értelmében a kormányzó látja el, az országgyűlés a nemzetgyűlés jogállását tölti be.”*

Azt, hogy a volt nemzetgyűlés jogállása ebben a vonatkozásban mi volt, „az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről” szóló 1920. évi I. t.-c.-állapította meg.

Ez a törvény erre nézve bevezető részében kijelenti, hogy a nemzetgyűlés *„a nemzeti szuverenitás kizárólagos törvényes képviselése”*; 2. §-ában azt tartalmazza, hogy: *„a nemzetgyűlés a magyar állami szuverenitás törvényes képviselének nyilvánítja magát”*; 4-ik §-ában pedig a nemzetgyűlés jogállását illetően a következőképpen intézkedik: *„A törvényhozó hatalmat a nemzetgyűlés gyakorolja”*

A felsőházi törvénynek az a rendelkezése tehát, amely szerint *„az országgyűlés a nemzetgyűlés jogállását tölti be”* csak úgy értelmezhető, hogy az az egész hatáskör, mely a nemzetgyűlést az 1920. évi L t.-c. alapján megillette, a nemzetgyűlés megszűntével az 1926. évi XXII t.-c. 47. szakaszának rendelkezése alapján az annak helyébe lépő *„országgyűlésre* száll át. Eszerint nem szenvedhet kétséget, hogy mindaddig, amíg alkotmányunk a maga teljességében helyreállítva nem lesz, a magyar állami szuverenitás törvényes képviselése: *a nemzetgyűlés jogkörébe lépett országgyűlés.*

Minthogy pedig kétségtelen, hogy a szuverén nemzeti akarat forrása csak maga a nemzeti szuverenitás birtokosa lehet, vagyis ez esetben a két házból álló országgyűlés, ebből elutasíthatatlanul következik az, hogy a szuverén nemzeti

akarát kifejezésének tényezői közül az országgyűlés egyik házáat sem lehet kirekeszteni anélkül a nyilvánvaló képtelenség nélkül, hogy ki ne rekesztessék maga az országgyűlés.

Már pedig a jogi egyenrangúságnak a felsőháztól történt megvonása, az országgyűlésnek ezt a kamaráját a szuverén nemzeti akarat jogköréből gyakorlatilag kirekeszti és így azt a magyar állami szuverenitásnak *a törvény szerint csakis vele együtt birtokolható és gyakorolható* törvényes képviselőből kizárja. Ez viszont azt jelenti, hogy a két ház hatásköri illetékességének jelenlegi kiszabása az ideiglenes alkotmány imént idézett alapelvét nem repsektálja, annak a gyakorlatban való érvényre jutását megghiúsítja és a nemzeti szuverenitás tulajdonképeni birtokosává, éppen a legkritikusabb esetekben a teljes országgyűlés helyett, annak egyik felét, a képviselőházat teszi meg.

A történeti magyar alkotmányban az országgyűlés két házáat jogköre a XV. század óta egészen a világháború után bekövetkezett összeomlásig illetőleg a felsőháztól szóló törvény meghozataláig mindig egyenlő volt.

Ősi alkotmányunknak ezt a kipróbált bölcs rendszerét, a két ház jogi egyenrangúságát, melyben a nemzet megfontolt cselekvésének és fennmaradásának oly hatalmas biztosítékát bírta, csak most rövid pár évvel ezelőtt a nemzetgyűlés által meghozott felsőházi törvény szüntette meg.

Ezen a téren tehát a napjainkig eltelt évszázadok soha meg nem szakadt állandó alkotmányos gyakorlatával ellentétben, egy alig pár évre visszanyúló alkotmányjogi helyzet áll fenn ezidőszert az országban. Az egymással szemben álló kétféle közjogi szabályozás élettartamának óriási különbsége lehet bizonyára a magyarázata annak, hogy a nemzeti múlt alkotmányos hagyományaiból táplálkozó közfelfogásban semmiféle támponttal nem bíró emez újítás, a köztudatba nem is tudott átmenni.

A köztudatban az évszázados tradíció erejénél fogva ma is az a hiedelem tartja magát, hogy még most is az ősi alkot-

mánynak a jogi egyenrangúságban kifejezésre jutó régi rendszere van érvényben. Mi sem lenne könnyebb ennél fogva, mint a közhiedelembe belegyökeredzett és a nemzet köztudatában ma is benne élő eme régi rendszert a corpus jurisban is föléleszteni és az ősi alkotmánynak azt a lényeges ismervét, hogy országos törvény csak az országgyűlés két házának alkotmányos úton létrejött megegyező akaratából keletkezhetik, ideiglenes alkotmányunkban is érvényre juttatni.

Ha ez megtörténik, akkor az országgyűlés felsőházának eme felújuló régi jogköre százszázalékos biztosítékot nyújt minden olyan kockázattal és veszéllyel szemben, mely a titkos választójog oldaláról a képviselőházon keresztül a nemzet érdekeit fenyegetheti. Mert ebben az esetben a nemzet összes életműködéseire kiható törvényalkotás egész területén méregfogát vesztí az a bizonytalansági coefficient, melyet a titkos választójog mindenütt a világon, tehát nálunk is feltétlenül magával hoz.

Az alkotmányos védekezés eme módjának észszerűségét és célszerűségét nehéz lenne tömörebben kifejezésre juttatni, mint ahogy azt a régi magyar közmondás teszi: Nem jó a tarisznyát egy szegre akasztani!

Lehet-e jó ezt akkor tenni, amikor ebben a tarisznyában a nemzet sorsának, fajunk fennmaradásának és boldogulásának minden feltétele benne van?!

Am lássuk, mi szólhat a restitució in integrum, a jogi egyenrangúságnak az országgyűlés másik kamarájánál, a felsőháznál való visszaállítása ellen?

Ha lennének olyanok, akiket ennek az ősi alkotmányos jognak a visszaállításával az állítana szembe, hogy a képviselőház jelenlegi újkeletű hatalmi körére féltékenyek, azok eszméljenek rá arra, hogy mi is voltaképen a képviselőház e soha nem létezett előjogának forrása?

Ez a forrás nem a mi nemzetünk által átélt hosszú évszázadok tapasztalataiból és okulásaiból leszűrt államalkotó

bölcsességnek az a foglalata, mely ősi alkotmányunkban és annak elmúlt nemzedékek küzdelmei árán gyarapodott alapelveiben páratlan nemzetfenntartó erő gyanánt elődeinkről reánk maradt! Csupán az az átmeneti kiegészítő jog ez, melyet annak idején éppen azért kellett igénybevenni, mert a Magyar Szent Korona területének feldarabolása és a nemzettest felkoncoltatása következtében alkotmányos életünk ősforrásai elapadtak. De akkor is csak átmenetileg és csupán arra az időre, amíg a jogfolytonosság fonalán ősi alkotmányunk uralma a Szent Korona csonka területén ismét helyreállítható lesz.

A nemzetgyűlésnek, mely a felsőházzal szülő törvényt (1926, XXII) meghozta, mint ideiglenes kiegészítő jogforrásnak egyenesen az volt a végső rendeltetése, hogy az ősi alkotmányhoz való visszatérést végrehajtsa, tehát a két-kamarás országgyűlést visszaállítsa.

Ennélfogva abból a tényből, hogy a nemzetgyűlés ennek a rendeltetésének nem maradék nélkül felelt meg akkor, amikor a felsőházat mint az országgyűlés egyik kamaráját jogi egyenrangúság híján hozta létre, a képviselőház részére olyan jogkört igényelni, mely azt alkotmányunk szerint soha meg nem illette, csak egy ezzel az alkotmánnyal magával szembehelyezkedő és idegen alkotmányok után igazodó ideológia alapján lehet.

Magából abból a tényből tehát, hogy a nemzetgyűlés által meghozott törvény az országgyűlés egyik házából a jogi egyenrangúságot elvette, nem az következik, hogy ennek most már így is kell maradnia; hanem éppen ellenkezőleg az, hogy amit a nemzetgyűlés ezen a téren alkotmányunk követelményeiből megvalósítani elmulasztott, azt most pótlólag a két-kamarás országgyűlés valósítsa meg,

A felsőház jogi egyenrangúságának hiánya a gyakorlatban lényegileg egykamarás törvényhozást jelent.

Az egykamarás törvényhozásnak egy jogfosztott felsőházzal leplezett jelenlegi rendszerét pedig fenntartani ugyan-

akkor, amikor a titkos választójog behozatalával kapcsolatban a nemzeti érdekek fokozott védelmének szükségét érezzük és hangoztatjuk: tarthatatlan ellenmondás.

A nemzeti érdekek védelmének nem fokozását, hanem gyengítését jelentené az ilyen eljárás, mert az egykamarás törvényhozásnak magában véve is aggályos tökéletlenségét és minden kockázatát, még a titkos választójog eredményeinek kiszámíthatatlanságával és veszélyeivel is tetézné.

A titkos választójog esetleges meglepetéseiből előálló képviselőházat hazánkban *a szuverén nemzeti akarat egyedüli törvényes képviselőjének megtenni* a nemzet legfontosabb életérdekeinek könnyelmű kockára vetésével lenne egyértelmű. Ilyen megoldással csak sokszoroznánk a titkos választójog kockázatait, mert ekként mindent egyedül a titkos választás kétes kimenetelére téve fel, az azzal feltétlenül kapcsolatos bizonytalansági coefficientst a magyar politikában döntő tényezővé tennénk meg. Ennek ellenében ősi alkotmányunkban az egyedüli igazi biztosítékot készen találjuk, csak törvénybe kell azt újból iktatni.

A titkos választójog révén veszélyeztetett nemzeti érdekek fokozott védelmére legeslegelsősorban vissza kell evégből állítani az országgyűlés két házának jogi egyenrangúságát. A felsőháznak ily értelemben végrehajtandó reformja, a titkos választójog behozatala küszöbén, egyenesen sorsdöntő fontossággal bír és a törvényhozás legsürgősebben megvalósítandó feladatai közé tartozik.

Az a nézet vagy aggály, hogy a felsőház jogi egyenrangúsága birtokában a nemzeti haladás kerékkötője lehetne, mióta a felsőház fennáll, sehol a közéletben soha kifejezésre nem jutott. Bátran nem létezőnek tekinthető tehát és így különös cáfolatot nem is igényel. Meg kell mégis állapítani azt, hogyha ez az aggály — joggal vagy anélkül — fennforoghatott is esetleg a felsőház jogelődével, a régi főrendiházzal szemben, mely a születés és vagyon exkluzív előjogán épült

fel semmi alappal nem bírhat a mai felsőházzal szemben, melynek eredete, összetétele és megújulása a változott kor-szellemnek megfelelő elvi alapokon megy végbe.

És ebből a szempontból válik a nemzetgyűlés eljárása a leginkább érthetlenné. Mert éppen abban az időben, amikor a közélet a demokrácia jelszával volt tele, a demokratikus elvi alapokon megszervezett felsőháznak annyi jogot sem adott, mint amennyivel a születés előjogán felépült régi főrendiház bírt.

A felsőház szervezete minden társadalmi réteg és politikai irányzat számára lehetővé teszi azt, hogy benne erejéhez mért képviselőhez juthasson. Nem olyan exkluzív testület tehát, melynek testületi szellemétől akár általánosságban a mindenkori közérdeket, akár különösen a nemzeti haladás követelményeit félteni lehetne.

Benne azon források természeténél fogva, melyekből a törvény a felsőházat származtatja, úgy erkölcsi felfogás és általános műveltség, mint elméleti és gyakorlati szakképzettség szempontjából a nemzeti társadalom legmagasabbrendű értékei tömörülnek. Ennélfogva éppen a felsőház az a par; excellence törvényhozó testület, melyre a nemzeti jövő gondozásának csorbítatlan jogköre a legnagyobb megnyugvással és bizalommal reá ruházható.

De éppen a nemzeti érdekek védelme szempontjából reá is kell ezt a jogkört ruházni, mert ennek a felsőháztól való megtagadása abban az időpontban, amikor a titkos választójog törvénybe iktattatik, oly rendszabály lenne, melyet a történelem ítélőszéke előtt elfelelni nem lehet.

Nem kevesebbet jelentene ez, minthogy múltunk és jövődönk minden félteni valóját inkább bízuk a vakszerencsére, mint egy haladószellemű, kiváló törvényhozó testület lehiggadt bölcsességére. Mert azt már igazán csak a vakszerencse döntheti el, hogy a néptömegekre rászabadított izgatás és befolyásolás mérkőzésének szabad játékából és az ezek által felkorbácsolt szenvedélyek hullámveréséből a mi

értékeink és nemzeti céljainak közül mi kerülhet ki épen, vagy mi mehet veszendőbe?

Egyik nemzedék se háríthatja el magától azt a kötelességet és az ezzel velejáró történelmi felelősséget azért, hogy a nemzetmentés soha meg nem szűnő küzdelméhez az utána következő nemzedék számára előrelátó gondossággal kedvező feltételeket teremtsen.

Ez a felelősség bennünket elsősorban arra kötelez, hogy még mielőtt a titkos választójogot megvalósítanánk, az országgyűlés két házának jogi egyenrangúságát ősi alkotmányunk szellemében újítsuk fel.

Ez a titkos választójog behozatalának olyan mellözhetetlen alkotmányjogi és politikai előfeltétele, amely nélkül annak megvalósítására, a mai nemzedéket terhelő történelmi felelősség szemelőtt tartásával, még csak gondolni sem lehet.

De nem is gondoltak erre még azok sem, akik a felsőházzal szóló törvény nemzetgyűlési tárgyalása alkalmával, a volt főrendiház jogutódként beállítandó felsőház számára a jogi egyenrangúság fenntartását ellenezték; sőt még azok sem, akik ezzel az alkalommal egyenesen az egy kamarás törvényhozás elvi álláspontját képviselték, mert még ezek is elismerték az országgyűlés második kamarájának szükségességét arra az esetre, ha a képviselőház a titkos választójog alapján ül össze.

Alig elképzelhető ennél fogva, hogy a felsőháznak ily irányban történendő megreformálása, illetőleg a felsőházzal szóló törvény megfelelő módosítása ellen, számottevő közéleti tényezők részéről tiltakozás vagy akárcsak komoly kifogás is hangzanék el. Sőt inkább az a valószínű, hogy a titkos választójognak a magyar politika láthatárán való megjelenése, ebben a tekintetben teljesen egységes nemzeti felfogást és közvéleményt teremt.

A kérdés nagy jelentőségére való tekintettel azonban talán nem lesz fölösleges, ha mindezek után a mai jogállapotot még keletkezésének, létrejövételének törvényessége szempontjából is közelebbi vizsgálat alá vesszük.

A magyar törvény ősi alkotmányunk szerint hármass forrásból ered. Ezek: az országgyűlés két háza, és a koronás király/

Magától értetődő dolog, hogy a nemzeti élet rendjének törvény útján való szabályozása az összeomlást követő időkben is mellőzhetetlenül szükséges volt.

Ez a szabályozás azonban az alkotmányunk értelmében arra hivatott tényezők működésének akkor beállott szünetelése folytán abban az időben, ősi alkotmányunk követelményeinek megfelelő módon eszközölhető nem volt. Rendkívüli megoldás vált tehát átmenetileg elkerülhetetlenül szükségessé.

A rendkívüli megoldásnak ilyen átmeneti kisegítő eszköze volt a nemzetgyűlés; ez a magyar alkotmányban egyébként ismeretlen intézmény.

Ennek a nemzetgyűlésnek, mint átmeneti kisegítő intézménynek kettős hivatása volt.

Az egyik: hogy az alkotmányválságot megszüntesse. A másik: hogy addig is, amíg ezt megteheti, a törvényhozás munkáját a szükséghez képest ellássa.

Ebbeli hivatása és jogköre a nemzetgyűlés által meghozott 1920. évi I. t.-cikkben alapszik, mely címe szerint is „*az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről*” szól.

Ennek a törvénynek-második szakasza a következőket tartalmazza: „A nemzetgyűlés a magyar állami szuverenitás törvényes képviselőjének nyilvánítja magát, *amely alkotmányunk értelmében az államhatalom gyakorlásának további módját is jogosult rendezni*” Ugyanezen törvény negyedik szakaszában pedig azt jelenti ki, hogy: „A törvényhozó hatalmat a nemzetgyűlés gyakorolja.”

Hogy már most az alkotmányos tényezők működésének kényszerszerűleg beállott szünetelése idején, az alkotmányos törvényhozás mindhárom tényezőjének hatáskörében a nemzetgyűlés egymaga járt el, ez a mi alkotmá-

nyunk szempontjából éppen abban a ténykörülményben leli mentségét és magyarázatát, hogy akkor az alkotmányos szervek megszűntek működni és a fennforgó akadályok leküzdhetetlensége folytán, működésbe hozhatók nem is voltak.

Hogy viszont keletkezésének hármass forrása közül az egyiket, a koronás királyt, a magyar törvény még ezidő-szerint is nélkülözni kénytelen, azt a csonka alkotmányosságnak még jelenleg is tartó állapota indokolja és igazolja.

De hogy a három forrás közül a törvényhozás jogköréből minden kényszerítő szükség nélkül, még egy második is ki legyen rekesztve és a magyar törvény hármass eredetének egész jogalkotó erejét és tekintélyét az egyik tényező egymagában foglalja le és gyakorolja még akkor is, amikor az országgyűlésnek alkotmányunk szerint erre jogosult másik táblája is már szintén teljes működés kifejtésére képes állapotban van: ez sem a történeti magyar alkotmány lényjével, évszázados hagyományaival és szellemével, sem a nemzeti közérdek mindenekfölött álló követelményeivel sem igazolni, sem összeegyeztetni nem lehet.

Pedig hogy a felsőházzól szóló 1926. évi XXII t.-c. ezt az alkotmányjogi helyzetet teremtette meg és tartja fenn, amikor a 31.-ik és 47-ik szakaszaiban úgy rendelkezik, hogy a képviselőház egyoldalú akaratnyilvánítása a felsőház hozzájárulása., nélkül, sőt a felsőház akaratára ellenére is törvénné válhasson, ez kétségtelen.

Mert éppen azokban a legsúlyosabb esetekben, amikor a felsőház a képviselőház álláspontját aggályosnak találván, a képviselőház által elfogadott törvényjavaslathoz hozzá nem járulhat, az ilyen aggályos és imperfekt törvényjavaslathoz törvényerőre emelkedését biztosítja. Ez az intézkedés a magyar országgyűlés egyik táblájának valamikor a törvény létrejövételéhez nélkülözhetetlen akaratelhatározását minden súlyától és hatályától megfosztja.

Hogy a felsőházi törvénynek ez a rendelkezése az ősi magyar alkotmánnyal szöges ellentétben áll, az bizonyításra nem szoruló nyilvánvaló tény.

De ezen a ponton nemcsak az ősi magyar alkotmánnyal jutott ellentétbe a felsőházi törvény rendelkezése. Kiegyenlíthetetlen értelembeli ellenmondás van kodifikálva magában a felsőházi törvényben és pedig annak egyfelől a 30. és másfelől a 31. és 47. szakaszai között is.

A 30. szakaszban ugyanis a következő, alkotmányjogi hatáskört megállapító, illetőleg fenntartó, deklaratív kijelentést teszi a törvény: *„A felsőház jogköre ugyanaz, mint a főrendiházé volt”*⁴

A felsőház jogkörének ilyenképpen történt meghatározásából, félre nem érthető módon és elutasíthatatlanul következik az, hogy *a felsőház hozzájárulása nélkül magyar törvény nem keletkezhetik.*

Ez következik azért, mert a *főrendiház hozzájárulása* nélkül magyar törvény soha létre nem jött és nem is jöhetett, egyszerűen azon oknál fogva, hogy a magyar országgyűlés főrendiházát, mellyel a törvény most idézett szavai szerint *a felsőház egyenlő jogkörrel bír*, korlátlan visszavetés joga illette meg. Ha tehát a képviselőház által elfogadott valamely törvényjavaslatához a főrendiház hozzá nem járult, az az alkotmány értelmében törvényt nem is válhatott. *A törvény 30. szakaszának ezen rendelkezése tehát azt jelenti, hogy a korlátlan visszavetés joga a felsőházat is megilleti.*

A 31. és 47. szakaszok viszont ezzel szöges ellentétben azt mondják ki, hogy ahhoz, hogy magyar törvény keletkezhessek, a felsőháznak a képviselőház határozatához való hozzájárulására szükség nincs, mert a képviselőháznak a felsőház ellenkezésével szemben fenntartott egyoldalú állásfoglalása egymagában is törvényt adhat a nemzetnek. *A felsőházat tehát a törvény ezen szakaszai szerint viszont a visszavetés joga nem illeti meg.*

Vagy a 30. szakasz rendelkezése áll tehát most már meg, vagy a 31. és 47. szakaszé; de együtt a kettő semmi esetre sem állhat meg, mert azok kölcsönösen kizárják egymást.

Ha valaki ezen a ponton a törvény egymásnak ellentmondó és egymást kölcsönösen kizáró eme rendelkezései között a törvény indoklásából akarna eligazodni és annak segélyével akarna világosságot deríteni arra a kérdésre, hogy a két egymásnak ellentmondó törvényrendelet közül melyik tekintendő hát a törvényhozás tulajdonképeni intenciójának, vagyis, hogy mi volt itt az animus legem ferendi, akkor megint csak zavarba jut.

Mert a törvény azon rendelkezései, melyek a 47. szakaszban foglaltatnak, indokolva egyáltalában nincsenek. A törvény *31. szakaszához* pedig mindössze a következő felvilágosítással szolgál az indoklás: „E paragrafust a bizottság vette fel; de szövegét 597 ülésében Illés József előadó javaslatára a plénum állapította meg. A bizottságok úgy vélik, hogy a felsőháznak nem lehet megadni a korlátlan visszavetés jogát a nép alkotmányos képviselőletét tevő képviselőház ismételten megfontolt és fenntartott határozatával szemben, hanem a felsőháznak hivatása csakis az lehet, hogy bizonyos halasztó hatállyal folyjon be a törvény alkotásába.

Ezzel szemben ugyanez a törvényindoklás a *30. szakasz* 2. bekezdésének a volt főrendiház teljes jogkörének fenntartását deklaráló rendelkezésével kapcsolatban a következő beható megokolást fejt ki: „Az országgyűlés két házat az alkotmányok túlnyomó többsége szerint (Anglia, Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Norvégia, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Törökország, Északamerikai Egyesült Államok, Japán) teljesen egyenlő jogkör illeti meg, vagyis a törvény megalkotásához a két Ház egyenlő határozata szükséges. Kivétel a Cseh-Szlovák alkotmány, amely szerint a szenátus hozzájárulása bizonyos esetekben vélelmezendő, bizonyos esetekben pedig a javas-

lat a szenátus kifogása ellenére is törvénnyé válhat. (43—44. szakaszok.) Hasonló a hatásköre az *országgyűlésen kívül* szervezett lengyel szenátusnak (35. §.), Németbirodalmi Tanácsnak (74. §.) és Porosz Államtanácsnak.”

A magyar országgyűlés két házának (táblájának) hatásköre — mióta a két részre osztlás megtörtént — mindig egyenlő volt. Az 1885. évi 11. t.-c. 13. §-a szerint is a főrendiház jogköre marad a mi volt.

A felsőház hatáskörének jogi korlátozása ezen testület erkölcsi súlyát lefokozná és az egész intézményt a képviselőházzal szemben alsóbbrendű helyzetbe hozná; ez esetben pedig alig tudná betölteni azt a fontos hivatást, amely a törvényhozás munkájára nélkülözhetetlen. Ha a felsőházat csak bizonyos szűkebb vagy tágabb körű vétójog illeti meg az alsóház határozataival szemben, sőt még ez a vétó is legtöbbször hatástalan marad: akkor a felsőház megszűnik a törvényalkotás egyenrangú tényezője lenni, tekintélyét elveszti s lassan fölöslegessé válik.

A magyar hagyományoknak a két kamara egyenrangúsága felel meg, sőt igyekeznünk kell a főrendiház megfogyatkozott politikai jelentőségét fokozni. Ehhez pedig az út nem a hatáskör megnyirbálásán át vezet, hanem az eddigi jogi egyenrangúság sértetlen fenntartásán és annak valósággá fejlesztésén keresztül

A javaslat egyébként sem kíván az elkerülhetetlenül szükséges mértéken túl változtatni a két ház viszonyán és célszerűbbnek látja az e tekintetben esetleg szükséges szabályozásokat a két ház együttes működése idejére fenntartani. A nemzetgyűlés feladata inkább csak az elavult államhatalmi szervek életképessé tétele, *de nem azok egymáshoz való viszonyának és így az alkotmánynak átalakítása.*”

Ha valaki a törvény indokolásának ezt a két részletét, azt, amelyik a 31. §-ra vonatkozik és azt, amely a 30. szakasz rendelkezéseit ilyen nagy nyomatékkal húzza alá, egymással szembeállítja, akkor kétségtelenül azt a be-

nyomást nyeri, hogy ennek a törvénynek elvi alapja és eredeti intenciója, későbbi ellentétes intézkedései dacára is, az országgyűlés két házának egyenrangúsága. De semmi esetre sem meríthet belőle más meggyőződést, mint azt, hogy az ősi alkotmányunknak megfelelő ezen jogi egyenrangúságnak magában a törvényben történt félre nem érthető és határozott kifejezésre juttatása után, a törvények fölépítésében nélkülözhetetlen logikai következetesség váratlan meghiűbanásával, a jogi egyenrangúság elvi fundamentumára, a jogfosztó intézkedés szerves összefűggés nélkül épűlt reá.

Élesen világít reá erre *gróf Apponyi Albert*, a felsőházról szóló törvény általános vitája keretében a nemzetgyűlésen 1926. évi október hó 25-én elmondott beszédében, melynek idevonatkozó részét a nemzetgyűlés naplójából szószerint idézem:

„Ezenkívűl nem érthetek egyet azokkal a szakaszokkal, amelyek a bizottsági tárgyalások folytán a leendő országgyűlés két háza közötti viszonyról szólnak. *Ezek a szakaszok* — tiszteletbecsűlet megszűvegezőiknek — *teljesen magukon kordjuk a rögtönzés bélyegét*. Az eredeti kormányjavaslat álláspontját fogadom el e részben, amely minden rendelkezést mellőzött atekintetben, mi történjék a két ház közötti összeűtközés, véleménykülönbség esetén, nagyon helyesen hivatkozva arra, hogy az élet majd megoldja ezt a kérdést, annál inkább, minél homogénebbé lesz a felsőház és a nemzetgyűlés, illetőleg a képviselőház a maga összetételében. Ha majd a tapasztalás azt mutatná, hogy az élet nem oldja meg ezt a kérdést kielégítő módon, akkor novelláris úton még mindig lehetne erről intézkedni; de rögtön azzal kezdeni, hogy egy olyan felsőháznak, amelyet a modern, demokratikus gondolatnak megfelelő alapon szerveűnk meg, tekintélyét csökkentsűk^_ súlyát leszállítsuk — pedig éppen a demo-

kratikus organizációnak van szerintem igen nagy szüksége ilyen temperáló közeg teljes hatalmára és hatáskörére, ezt nem tartom szerencsés gondolatnak és e tekintetben a kormány eredeti álláspontjához állok közelebb, illetőleg azt teszem magamévá. Angliában hoztak ilyen intézkedéseket, de a lordok házának szervezetén nem változtattak semmit, itt tehát fennállott az összeütközés nagyobb valószínűsége, itt fennállott egy olyan hatalmi tényező, mely egy ma már közmegnyugvással el nem fogadható jogcímen alapul; a születési privilégiumon. Az angol konzervatív szellem, mely nagyon helyesen, alkotmányjogi kérdésekben nagyon konzervatív módon szokott eljárni, mégis visszariadt attól, hogy ehhez hozzájáruljon és a temperamentumot abban találta, hogy a lordok házának hatalmát leszállítsa. De mind a kettőt egyszerre cselekedni, modern, demokratikus értelemben átalakítani a felsőházat és a hatalmi pozícióját csökkenteni: ez annyit jelent, mint a kétkamarás rendszer alapelvét, alapgondolatát gyakorlatilag érvényében leszállítani, azt működési képességében gyengíteni.”

Ugyanerre a kérdésre nézve ugyanebben a vitában a következőképpen nyilatkozott *Eckhardt Tibor*:

„A javaslat hiányának és pedig súlyos hiányának tartom azt, hogy már a megszületés percében bizonyos devalvációnak veti alá ezt a felsőházat és az alsóház túlsúlyát kifejezetten biztosítja a felsőházzal szemben. (Közbeszólás: helyes is!) Nem helyes ez a gondolat, mert nem várhatunk eredményes munkát, nem várhatunk kellő önbecsülést, nem várhatunk kellő elánt, nem várhatunk kellő odaadást ennek a törvényhozásnak jövő működésétől, ha mindjárt az első pillanatban a születés percében Damokles kardja ott lóg a feje, fölött és a felsőház javaslatai bármikor lefejezhezők és módosíthatók. Én értem azt az aggályt, amely B. i. t.

képviselőtársam lelkében élt, amikor a jövő konfliktusok elkerülése érdekében bizonyos túlsúlyt adott az alsóháznak. De én azt hiszem, ezeknek a konfliktusoknak elintézését lehetne biztosítani, anélkül, hogy a felsőház értékét devalváljuk, még pedig olyanformán, amint az a régi magyar felsőház és alsóház gyakorlatában ismételten előfordult, hogy a kontroverz kérdések esetében együttes ülést tartanak, ahol szótöbbséggel, közösen határoznak a kontroverz kérdésekben. Ugyanez az eljárás Franciaországban is megvan, ahol a szenátus és a képviselőház ismételten tart ilyen együttes üléseket és éppen alkotmányjogi kérdésekben, csakis közös üléseken van módjuk határozni. Ez volna az a forma, amely, szerintem, igenis megfelelne a felsőház méltóságának és mindjárt a megszületés percében nem deklasszifikálná, nem venné el a kedvét, hanem igenis a kezdeményezési jog megadásával és az egyenrangúság biztosításával a felsőház megfelelő működését és megfelelő agilitását lehetővé tenné.”

A nemzetgyűlés által tényleg alkalmazásba vett megoldással szemben, a maga eredeti tisztaságában tükrözi vissza ez a két beszéd, az ősi magyar alkotmány igazi szellemét és tünteti fel egyúttal az egyetemes nemzeti közérdek lényeges szempontjait.

Annak a kritériumát, hogy a nemzetgyűlés az ősi alkotmányhoz való visszatérést — ami tulajdonképeni feladata volt — megvalósította-e vagy sem, egymagában az még nem adja meg, hogy a felsőházi törvény megalkotásával formailag létrehozta a kétkamarás országgyűlést. Ennek a kritériuma sokkal inkább abban rejlik, vajjon amikor a nemzetgyűlés az országgyűlés kéttáblás rendszerét felújította, ezt az *ősi alkotmányosság szellemében* tette?

Világosan következik ez magának a nemzetgyűlés által alkotott 1926. évi XXII. t.-cikknek 1. §-ából, melynek második bekezdése a következőképen szól: „A nemzetgyűlés most

már az *ősi alkotmányosság szellemében felújítja* az országgyűlés ősi kéttáblás rendszerét és az 1920. évi L t.-c. 2.§-ában megállapított hatalmánál fogva az országgyűlés képviselőháza mellé a jelen törvény rendelkezései szerint felsőházat szervez.

Az a tény, hogy ebben a tekintetben a felsőházzal szemben a törvény az 1920. évi I. t.-c. cikkre hivatkozik, azt igazolja, hogy a II. nemzetgyűlés abbéli jogának alapja és forrása, melynél fogva felsőházat szervezhet, a felsőházi törvényt megalkotó IL nemzetgyűlés szerint is, az I. nemzetgyűlés által meghozott 1920. évi L t.-c. 2. szakasza volt. A felsőházzal szemben a törvényt megalkotó IL nemzetgyűlés jogkörének vizsgálata szempontjából tehát alapvető jelentőséggel bír az, hogy mit mond ez a jogalap gyanánt saját maga által idézett törvény-szakasz?

Az 1920. évi L t.-c. 2. § így szól: „A nemzetgyűlés a magyar állami szuverenitás törvényes képviselőjének nyilvánítja magát, amely alkotmányunk értelmében az államhatalom gyakorlásának további módját is jogosult rendezni...

Nem kétséges, hogy a L nemzetgyűlés által meghozott ezen törvény a nemzetgyűlést feljogosította arra, hogy az államhatalom gyakorlásának további módját rendezze.

De nem kétséges az sem, hogy a IL nemzetgyűlésnek ez az így nyert joga nem korlátlan, hanem korlátozott jog volt. Maga a jog is, de annak korlátozása is a nemzetgyűlés szuverenitásából ered és ugyanazon a helyen van megállapítva. Aki tehát a jogot elismeri, annak el kell ismernie annak korlátozott voltát is, mert ugyanaz a szuverén akarat, mely a jogot teremtette, teremtette melléje a korlátot is. A megadott jog terjedelmének áthághatlan határa az a korlátozás, mellyel azt az L nemzetgyűlés szuverén akarata körülvette. És éppen minthogy ez a korlátozás szuverén, a jog *érvényének* határa sem lehet tágabb, mint annak *terjedelméé*, mert ezentúl már a felebbezhetetlen szuverén akaratba ütközik.

Ám miben áll ez a korlátozás? Abban, hogy a törvény szavai szerint a nemzetgyűlés csak „*alkotmányunk értelmé-*

ben” volt-jogosult az államhatatom gyakorlásának további módját rendezni. Tehát nem tetszés szerint! Nem akár-hogyan! Nem is idegen minták után; hanem csak „*alkotmányunk értelmében*”.

Az első nemzetgyűlés ekként az 1920. évi L t.-c. 2. §-ával, az államhatalom gyakorlása további *módjának* rendezése terén, a II. nemzetgyűlés szuverenitásának korlátozó határokat szabott.

Túry Béla a ielsőházzól szóló törvény nemzetgyűlési tárgyalásának általános vitájában erre vonatkozólag a következőképen nyilatkozott:

„Én voltam az a szerencsés vagy nem tudom, talán szerencsétlen, aki ezt a törvényjavaslatot előadtam az akkori nemzetgyűlés bizalmából s én akkor előadó beszédemben még külön felhívtam a figyelmet erre a szakaszra, hogy *ne vegyék tautológának, hogy alkotmányunk értelmében jogosult az államhatalom gyakorlásának további módját szabályozni*. Később rátérek, mit értettem ezalatt, egyelőre csak a jogot akarom konstatálni, hogy az államhatalom további rendezésének lehető módja megadatott. Ha most már nekünk úgy tetszik, hogy a kétkamarás rendszerre térjünk vissza, ennek a törvénynek *2 szakasza* erre módot adott nekünk *és a szakasz értelmében mindent tehetünk, csak azt nem, ami az alkotmány vagy a jogfolytonosság elvével*, amely jogfolytonosságot helyre kell állítanunk — mert hiszen ez a célunk — *szemben áll.*”

Ezen jogkorlátozás következtében a második nemzetgyűlés az államhatalom gyakorlása további *módjának* rendezése kérdésében tehát már nem volt szuverén, már nem járhatott el korlátlan szabad akarata szerint, hanem csakis aszerint, amint azt az első nemzetgyűlés szuverén akaratát kifejezésre juttató törvényszakasz megengedte.

Ezen a téren a „rendezést” már csakis „*alkotmányunk értelmében*” volt jog a II. nemzetgyűlésnek végrehajtani.

Nem alkotmányunk értelmében csak abban az esetben tehetne volna ezt jogérvényesen, ha ehhez előzetesen jogalapot teremtett volna magának azzal, hogy szuverén jogának az L nemzetgyűlés által felállított korlátozását előbb hatályon kívül helyezi.

Ez azonban nem történt meg; ez a jogkorlátozás a felsőházi törvény megalkotása idején is érvényben volt és így kétségtelen, hogy ezen a téren a II. nemzetgyűlés szuverenitása le volt szállítva, mert a törvényhozó jogkörnek az L nemzetgyűlés által felállított korlátozása a törvényt alkotó IL nemzetgyűlés elé *kötelező határokat szabott, amelyeket a IL nemzetgyűlés maga is fenntartott, tehát mérvadónak elismert.*

Annak bővebb *igazolására*, hogy ez a törvényt magyarázat a helyes, szószerinti szövegében ideiktatom a felsőházi törvény nemzetgyűlési tárgyalásának általános vitájából vett következő idézeteket.

Illés József előadó: „Rassay Károly m. t. képviselőtársam Túry Béla mélyen tisztelt képviselőtársammal folytatott vitája során következőképen nyilatkozott (olvassa): „Túry Béla t. képviselőtársam igen egyszerű és szellemes módon válaszolt az argumentációra. Annak igazolására, hogy a nemzetgyűlés csak a történeti intézmények fenntartásával és a történelmileg kifejtett intézmények épségben tartásával nyúlhat az alkotmányreformhoz, hivatkozott az 1920. évi I. t.-c. 2. §-ának két szavára, amelyet egész egyszerűen, ellentétben a szövegben foglalt jelentőségével, módhatározónak jelzett, holott az ott okhatározó. Túry Béla i. t. képviselőtársam hivatkozik a 2. §-ban foglalt annak a megjelölésnek, hogy a nemzetgyűlés „alkotmányunk értelmében” jogosult a legfőbb állami hatalom gyakorlására, olyan magyarázatot adni, mintha az alkotmány intézményeinek épségben tartásával lenne erre jogosult, tehát módhatározónak jelölte meg, holott az a törvény

szövege, a törvény indokolása szerint okhatározó; jogosult az alkotmány értelmében, mert a magyar alkotmány tételei értelmében származtathatja magának, birtokolhatja ezt a jogot, hogy az alkotmányt rendezhesse. Ezzel a törvényt magyarázattal nem kell tovább foglalkoznom, mert a törvény szövegének helyes hangsúlyozása és a hozzákapcsolt indokolás kétségtől igazolja ezt az álláspontomat.

Ez összefüggésben áll az ő jogfolytonossági megállapításaival és azért szükséges, hogy megnézzük még egyszer a törvényt, bár ebben a tekintetben hivatkozhatom az előttem szolt igazságügyminiszter úr megállapításaira is, aki rámutatott arra, hogy az 1920. évi L t'-c. 2? §-ában ez az „*alkotmányunk értelmében*” nem pleonazmus. Hiszen ha ezt a szakaszt így olvasom: „a nemzetgyűlés a magyar állami szuverenitás törvényes képviseletének nyilvánítja magát, amely az államhatalom további gyakorlásának módját is jogosult rendezni” — akkor az a magyarázat áll, amelyet Rassay Károly t. képviselőtársam mondott, vagyis, jogosult rendezni úgy, amint tetszik. Ha azonban úgy olvasom a szöveget, ahogy előbb tettem azzal, hogy „*alkotmányunk értelmében*”, akkor ha egyáltalán van valami értelme ennek — és fel kell tételeznem, hogy a törvényhozók akkor, amikor a nemzetgyűlés ilyen fontos törvénycikk megalkotásán fáradozott, értelem szerint tették oda ezeket a szavakat — kérdem: milyen alkotmány értelmében? *azt hiszem, azt igen t. képviselőtársam sem gondolja, hogy az 1920. évi I. t-c. önmagára hivatkozott volna mint alkotmányra; hiszen nem kodifikálta az alkotmányt, nem is akarta kodifikálni.* Ha tehát valamilyen alkotmányról van szó, ez csak a magyar alkotmány lehet, mert azt sem tételezhetem fel, hogy idegen alkotmányra hivatkozott volna. Akkor tehát ezt nekünk úgy kell vennünk, ahogyan a törvény

mondja. Elismerem, hogy t. képviselőtársam, aki annak idején ennek a törvénynek előkészítésében közreműködött, az indoklásra igen helyesen hivatkozik, hogy mindezekben az ő okfejtéseit megtámogassa. Ezzel szemben azonban én, aki nem vettem részt az előkészítésben — de ha résztvettem volna, akkor is azt mondanám, amit mondok — azt állítom, hogy egy törvényt úgy kell interpretálni, amint azt a törvény szövege mondja. Az indoklás adhat felvilágosítást, adhat magyarázatot, de a törvény úgy áll a bíró előtt, mindnyájunk előtt, amint a szöveg meg van állapítva és a törvény szövege szerint kell nekünk ítéletünket megalkotni.”

Ugyanebben a vitában és ugyanebben a kontroverz kérdésben, minden kételyt eloszlató határozottsággal és világossággal, a következőképen nyilatkozott *gróf Bethlen István miniszterelnök*:

„Egy morális korlátja van a nemzetgyűlésnek, ez is benne van a törvényben (1920. évi L t.-c.) — és itt tér el az én felfogásom a Rassay Károly t. képviselőtársamétól. A morális korlát az, hogy történelmi alkotmányunk helyébe nem egy papíralkotmányt tehet, az alkotmányunkban rendezett főhatalmakat el nem törölheti, hanem azokat korszerűen módosíthatja, a kor kívánalmának megfelelő módosításokat eszközölhet azok szervezetén. Majd a törvény indoklásából olvasván fel egy részletet, így folytatja: „Én ezekből csak azt a következtetést vonom le, hogy a nemzetgyűlésnek nemcsak joga, hanem kötelessége is a felsőház reformjával foglalkozni. De aki a törvény szellemét és az általa állított korlátnak valóságos értelmét figyelembe veszi, az nem törölheti el a felsőkamarát, hanem csak módosíthatja, korszerűen átalakíthatja annak szervezetét. A nemzet szuverenitásának mindig joga van hozzátenni azt, amit akar, azonban ezt ne méltóztassék az 1920. évi I. t.-c.

alapján tenni. Akkor méltóztassék azt mondani, hogy felrúgjuk az 1920. évi I. t-cikket és ennek helyébe teszünk valami mást, ami nekünk most tetszik.”

Ezek az idézetek annak a törvénytárgyalásnak a helytálló voltát igazolják, amely szerint a II. Nemzetgyűlés joga a felsőházzal szóló törvény megalkotásánál korlátozott volt, abban az értelemben, hogy az 1920. évi L t.-c. 2. §-a alapján az államhatalom gyakorlásának további módját *csak a mi ősi alkotmányunk értelmében volt joga rendezni.*

Ezek után most már csak az a kérdés, hogy a felsőházzal szóló 1926. évi XXII t.-c. meghozatalával ez a „rendezés”, *„alkotmányunk értelmében”* ment-e hát végbe, vagy sem?

Ennek a kérdésnek igenlő vagy tagadólagos megválaszolása annak a másik kérdésnek az eldöntésétől függ, vajjon *alkotmányunk értelmében* véghezvittnek tekintendő-e az olyan rendezés, amely a felsőházat az országgyűlés szervezetébe *jogi egyenrangúság nélkül* állítja be.

Ez a kérdés lényege. Ha a jogi egyenrangúsággal nem bíró országgyűlési kamara, a korlátlan visszavetés jogától megfosztott felsőház, a nemzetgyűlés tanácskozása idején is érvényben volt magyar alkotmánynak megfelelő, akkor az ilyen elvi alapon megvalósított rendezés, a magyar alkotmány értelmében véghezvittnek tekintendő; ellenkező esetben a „rendezés” nem a magyar alkotmány értelmében történt.

Van olyan idegen alkotmány, amelynek szempontjából lehet erre a kérdésre igenlő választ adni. A magyar alkotmány szempontjából nem.

A magyar alkotmányban az országgyűlés két háza jogilag mindig egyenrangú volt. A magyar, alkotmány *„értelmének”,* amint magát az 1920. évi I. t.-c. kifejezi, ami más szóval csak *alkotmányjogi tartalmat jelenthet;* és *„az ősi alkotmányosság szellemének”,* amint az 1926. évi XXII t.-c. 1. §-a szól, vagyis *belső lényegének,* csak az országgyűlés

két házának jogi egyenrangúsága felelhet meg, mert a magyar országgyűlés mindkét kamarájának ez a jogköre ősidőktől fogva mindig elválaszthatatlan attribútuma volt.

Az olyan intézkedés tehát, mely az országgyűlés két házának egyikét jogi egyenrangúságától megfosztja, sem a magyar alkotmány értelmének, sem az ősi alkotmányosság szellemének meg nem felelhet.

Ha az *alkotmányos jogkörök megváltoztatása*, vagy éppen *megszüntetése*; a történelmi fejlődés fonalán jogkörökkel egybeforrott *alkotmányjogi tényezők egyikétől a hatalomnak elkobzása és más tényezőre való átruházása*; a magyar alkotmány szerint *két szervet megillető jogkörnek egy szerv hatáskörében való összpontosítása*, „a magyar alkotmány értelmében és az ősi alkotmányosság szellemében” végrehajtott intézkedések fogalmi körébe mind beleférne, akkor, de csakis akkor megfelelne a felsőházzal alkotott törvény az 1920. évi I. és az 1926. évi XXII t.-cikkik kikötéseinek és feltételeinek.

Egészen kétségtelen azonban, hogy sem az „alkotmány értelmében”, sem az „ősi alkotmányosság szellemében” végrehajtott intézkedések fogalmába mindezeket belemagyarázni semmiképen sem lehet.

A kétkamarás magyar országgyűlés egyik kamarájának alkotmányos hatáskörét megváltoztatni, illetőleg megszüntetni; az országgyűlés felső kamarájának alkotmányos jogát elvenni és a másik kamarára ráruházni; a törvényalkotás jogát, mely a magyar alkotmány szerint az országgyűlés két háza között évszázadok óta egyenlően megosztott jog volt, kizárólag a képviselőház hatáskörében összpontosítani, mint ahogy ezt az 1926. évi XXII t.-c. 31. és 47« §-ában tette; különféle alapokon és jogcímenek lehetőséges lehet, *de a magyar alkotmány alapján, az ősi magyar alkotmányosság jogcímén és az 1920. évi I. t.-c. 2. §-ában megadott-felhatalmazás keretén belül semmi esetre sem lehet.*

A magyar alkotmány értelmének és az ősi alkotmányosság szellemének még nincs elég téve azzal és ezeknek a fogalmaknak a lényegét még nem meríti ki az, hogy az országgyűlés formailag két kamarából áll. E fogalmak belső tartalmának elválaszthatatlan lényege éppen az, hogy az országgyűlés két háza az országgyűlésnek két olyan egyenlő hatáskörrel bíró kamarája is legyen, mint aminő a magyar országgyűlés alsó- és felső táblája történelmileg fejlett alkotmányunk értelme, szelleme és tanúsága szerint évszázadok óta mindig volt.

Az az intézkedés tehát, mely az államhatalom gyakorlásának módját úgy rendezi, hogy egyfelől *az országgyűlés egyik házának jogát elveszi*, másfelől *a másik ház jogkörének tartalmát felduzzasztja és ekként a két ház alkotmányos hatalmi egyensúlyát bölcs hagyományainak rovására felborítja*, az ilyen intézkedés a magyar alkotmány évszázadok állandó gyakorlatában kifejezésre jutó valódi értelmével és így magával az ősi alkotmányosság szellemével is ellentétbe jut, és *ugyanakkor az 1920. évi L t.-c. 2. §-ában lefektetett törvényes jogalapot is elhagyja.*

Félre nem érthető módon juttatta más szavakkal ugyanezt kifejezésre *gróf Bethlen István* magában a nemzetgyűlésben, a felsőházi szülő törvény *tárgyalása*, alkalmával az általános vitában, amikor ott a javaslatot, mint az akkori kormány elnöke képviselte. Fentebb már idézett beszédének idevonatkozó részében biztos jogérzéssel mutatott rá arra *a morális korlátra*, mely az L nemzetgyűlés által meghozott, 1920. évi L t.-cikkben. van felállítva és amely a II. nemzetgyűlés kezét az állami hatalom gyakorlásának rendezése terén megkötötte. Világosan megmondotta, hogy a II. nemzetgyűlésnek az az egy morális korlátja, mely ebben a törvényben foglaltatik, tilalomfa gyanánt emelkedik a nemzetgyűlésnek minden esetleges alkotmányváltoztatásra irányuló szándéka elé.

Megmondotta, hogy e korlátozás keretei között eszközölhet a nemzetgyűlés módosításokat az alkotmányunkban

rendezett főhatalmak *szervezetén*, de történelmi alkotmányunk helyébe nem tehet egy papíralkotmányt, vagyis olyan új alkotmányt, amelyet a nemzetgyűlés csinál és nem törölhet el az alkotmányunkban rendezett főhatalmakat, ami más szóval annyit jelent, hogy nem semmisítheti meg, nem változtathatja meg az alkotmányunkban gyökerező jogköröket. Világosan megmondotta, hogy törvényben megszabott jogkörének tiszteletben tartása mellett a nemzetgyűlés nem törölheti el a felsőkamarát, csak módosíthatja, korszerűen átalakíthatja annak szervezetét.

Azt pedig, azt hiszem, senki sem állíthatja, hogy egy főhatalmi szerv alkotmányos jogkörének eltörlése, *a szervezet átalakításának* fogalmába beleilleszthető. Ellenkezőleg egészen kétségtelen az, hogy amikor a nemzetgyűlés a felsőkamara szervezetének gyökeres átalakítása mellett, egyszersmind annak leglényegesebb jogkörét is eltörölte, *akkor eltörölte egyúttal magát az alkotmánynak megfelelő felsőkamarát is* és annak helyébe egy egészen újszerű, a történelmi alkotmánynak semmi tekintetben meg nem felelő felsőkamarát állított.

Az 1920. évi I. t.-cikkben megszabott törvényes hatáskör betartásának feltétele, a nemzetgyűlési határozat jogszerűségének nem mellőzhető, lényeges kelléke volt. A törvényes hatáskör betartásának ismérve viszont, az I. nemzetgyűléstől származó törvény által felállított jogkorlátozás tiszteletben tartásában állott; ami egyúttal a megalkotott jogszabály jogérvényességének feltétele gyanánt is tekinthető.

Gróf Bethlen István szavai kétségbevonhatatlanul tanúsítják azt, hogy az 1920. évi I. t.-cikket az akkori kormány elnöke és az akkori többség vezére szintén úgy értelmezte, hogy annak alapján a II. nemzetgyűlésnek *csak a felsőkamara szervezetének módosítására, korszerű átalakítására* volt joga; hogy ennél messzebbmenő jogkört a II. nemzetgyűlés a kétkamarás országgyűlés visszaállítása terén csak az esetben gyakorolhatott volna, ha előbb az 1920. évi I. t.-cikknek

a nemzetgyűlés jogkörét korlátozó második §-át hatályon kívül helyezi.

Az alkotmányos hatáskörök érintésére vagy éppen *a kétkamara hatalmi egyensúlyának az országgyűlés keretén belül való megváltoztatására*, szóval új alkotmány kidolgozására vagy amint gróf Bethlen István magát kifejezte arra, hogy *történelmi alkotmányunk helyébe egy papíralkotmányt tegyen*, a II. nemzetgyűlésnek az 1920. évi L V-c. 2. §-a alapján joga nem volt.

Hogy pedig az ősi formáknak egyébként is hézagosságot betartása mellett a dolog lényegében tényleg új alkotmány-nyal állunk szemben, azt maga az 1926. évi XXII t.-cikknek a 30. §-ára vonatkozó indokolása is igazolja, amikor azt mondja, hogy: „A nemzetgyűlés feladata inkább csak az elavult államhatalmi szervek életképessé tétele, *de nem azok egymáshoz való viszonyának és így az alkotmánynak átalakítása. Az államhatalmi szervek egymáshoz való viszonyának átalakítása* tehát már a törvény indokolása szerint is, *magának az alkotmánynak átalakítását* jelenti. Az alkotmány *átalakítására* pedig a II. nemzetgyűlésnek joga nem volt, nemcsak azért, mert neki erre az 1920. évi L t.-c. 2. §-a jog-alapot nem szolgáltatott, *sőt ezt a jogot tőle a törvény egyenesen megvonta*, de azért sem, mert a magyar nemzetgyűlés „constituante” se nem volt, se nem akart lenni. Érdekesen nyilatkozik erre nézve a felsőházzal szembe fordított törvény általános vitájában a nemzetgyűlésen *Tury Béla*, aki a következőket mondta:

„Milyen következtetést vonok én le ebből? Előszőr is levonom azt, hogy igenis az 1920. évi I. t.-cikkben és mindabban, amit ennek alapján csinálunk, *nincs semmi jogellenesség mindaddig, amíg a nemzetgyűlés hatáskörén túlmelve, valamilyen jogelvet szükség nélkül meg nem sért, meg nem változtat. Működése mindaddig nem jogellenes, míg tudatosan, készakarva nem sért olyan jogszabályt, amely tudna érvényesülni*, így például

a királyi hatalom. Különben a nemzetgyűlés már letérne hivatása útjáról.

Majd később, ugyanezen *beszéde* keretében így fejezi ki magát:

„a jogfolytonosság megszakításánál nem kell rögtön nyers erőszakra gondolni — ez nagy tévedés lenne —, *mert alkotmányjogi forradalom alatt értjük már azt is, ha alkotmányjogi elvek mellőzöttek vagy sértettek.*”

Az állami hatalom különféle módon való megoszlásában és jellegzetes tagolódásában rejlik a különböző alkotmányok lényeges ismérve!

Az ősi magyar alkotmányban a törvényhozó hatalom az országgyűlés két háza között egyenlően oszlik meg, A nemzetgyűlés által megalkotott új magyar alkotmányban egyenlőtlenül.

De az alkotmányjogi vonatkozásokon felül ez az új magyar alkotmány a felsőház jogkörét még saját önkormányzata területén is megszüktette, a felsőházat a képviselőházzal szemben még ebben a vonatkozásban is alárendelt helyzetbe juttatta, amikor a képviselőház elnökének jogkörét a volt főrendiház hagyományos jogkörének területére is kiterjesztette, (1926, évi XXIL t.-c. 46. §.) Ezért mondtam fentebb, hogy a kétkamarás rendszer felújítása tekintetében még a hagyományos formák is csak hézagosan lettek betartva.

Az ősi magyar alkotmánynak a két kamara egyenjogúságában kifejezésre jutó lényeges alkotóeleme, a *mi* fajunk ama történelmi távlatokkal dolgozó nemzetföltésének és bölcs óvatosságának az eredménye, melynek legjellegzetesebb és egyben legalkotmányosabb ismérve éppen abban rejlik, hogy *a nemzet sorsát leginkább a hatalomnak egy szerv, hatáskörében való összetömörülésétől féltvén, a nemzet sorsának legfőbb biztosítékát a sorsdöntő hatalom bölcs megosztásának rendszerében alakította ki.*

És ez az, amit a II. nemzetgyűlés a kétkamarás országgyűlés *szervezetének* felújítása alkalmával szem elől tévesztett, amikor a törvényhozó hatalomnak a magyar alkotmányban az országgyűlés két háza között egyenlően megoszló jogkörét kizárólag a képviselőházra ruházta reá.

Az igazi alkotmányosság helyébe megteremtette ekként azt az „egykamarás diktatúrát” amelyre már a felsőházi törvény nemzetgyűlési előadója, Illés József nemzetgyűlési képviselő és egyetemi tanár reá mutatott; amely azonban közelebbről megtekintve a parlamentarizmus természetéből kifolyólag lényegileg nem egyéb, mint a végrehajtó hatalomnak *nagy érdekek feláldozása árán* létrehozott egyoldalú érvényesülése.

Minthogy ezek szerint, a jelenlegi alkotmányjogi helyzet keletkezésének jogszerűsége, létrejövetelének törvényessége szempontjából az előzőkben végrehajtott analitikus vizsgálat is azt igazolja, hogy a II. nemzetgyűlés abban a törvényben megszabott jogkörét, melyre eljárásának jogalapjául saját maga hivatkozott, túllépte akkor, amikor az állami hatalom gyakorlásának rendezése közben, az állami főhatalom mély értelmű megoszlását az ősi magyar alkotmány lényeges alapelvének megsértésével megváltoztatta: ennél fogva a nemzet alkotmányos jogainak gondozására hivatott magyar országgyűlésnek providenciális feladatává lett, hogy ezt a törvényes jogalapot is nélkülöző alkotmányváltoztatást megszüntesse és a nemzet további létért való küzdelmét arról az ideiglenes vendégútról, amelyre kitérni kényszerült és amely reá nézve minden inkább, csak nem veszélytelen, az ősi magyar alkotmánynak örök időkre kiépült biztonságos útjára visszaterelje.

Ez a szem elől nem téveszthető feladata a magyar országgyűlésnek annyival is inkább, mert szemben azzal a jelenséggel, hogy a világháború óta a korszellemet mind inkább a végrehajtó hatalom diktatórikus jellegű kiépítése felé való orientálódás jellemzi, a magyar nemzet géniusza

mindig az alkotmányos megoldások irányában kereste és találta meg a nemzet boldogulásának feltételeit.

Amint a múltban nem volt, úgy most sincs szükség arra, hogy alkotmányunk tiszteletben tartásának útjáról letérjünk és idegen népek példája után indulva, ennek keretein kívül keressünk a nemzet számára oltalmat és biztosítékot.

A magyar nemzet féltve őrzött önkormányzatának ezeréves gyakorlatában fejlesztette ki minden megpróbáltatással szemben helytálló önrendelkezési képességét és erejét; és ezért nem szorul most sem semmiféle diktatori hatalomra, mely ezt az ezeréves nemzetet a kiskorúság jogállapotába taszítván, fölötte a „sine me de me” elve értelmében, a tutor gondviselészerű szerepét játszhatja.

A magyar nemzet történelmi evolúciójának elve; az alkotmányosság!

És különben is az igazi diktátor, aki — non fit sed nascitur, — soha se szorult még arra, hogy útjait előre egyengessék!

Kiragadva már most az eddigi fejtegetésekben előadottak rövidre fogott értelmét, azt abban tömöríthetem össze, hogy *a törvényhozó és a végrehajtó hatalom egymáshoz való viszonyának kiegyensúlyozása; a nemzeti érdekének a titkos választójog küszöbén mellőzhetővé vált biztosítása; valamint a jelenlegi alkotmányjogi helyzet jogszerűségének fogyatkozásai: egyaránt a jogi egyenrangúság ősi követelményének megfelelő felsőházi reformot követelnek.*

Késedelem nélkül hozzá kell tehát látnunk ennek az alkotmányjogi reformnak a megvalósításához.

Nem lehet kétséges, hogy ez a nemzeti követelmény, *a mai képviselőház* emelkedett közszellemében nemcsak teljes megértésre, de erős visszhangra is talál. De nem kétséges az sem, hogy éppen ennek a mostani képviselőháznak az együttléte az utolsó lélektani alkalom is arra, hogy ez

a nemzeti követelmény idejekorán megvalósítható legyem. Mert *ebben* a törvényhozó testületben még adva van az az átfogó történelmi szemlélet, mely ennek a reformnak horderejét méltányolja és a nemzet javára biztosítani is akarja. Ezt a reformot most kell tehát, ezzel a képviselőházzal megvalósítani, ha örökre lekésni nem akarunk vele. Mert ez a képviselőház a szuverenitásnak birtokában lévő teljhatalmával még egészen bizonyosan a nemzet érdekében fog élni, a legszebb emléket állítván így önönmagának.

Önönmagának! Mert ennek a reformnak a megvalósulása nem a felsőházon, nem is az országgyűlésen, hanem egyenesen a képviselőházon fordul meg.

Azt a kérdést, vajjon a magyar nemzet a titkos választójoggal beköszöntő új életszakának küszöbét, ősi alkotmányunk vértetében lépi-e át vagy sem, a mostani képviselőház tagjainak hazafias bölcsessége dönti el. Szerencsénk, hogy ez a körülmény a nemzetre nézve megnyugtatót hord magában.

Viszont erősen hiszem, hogy az a magatartás, melyet a felsőház fennállása óta következetesen tanúsít, a képviselőháznak is csak megkönnyítheti elhatározását. Mert oly testülettel, mely nagy nemzeti hivatásának fogyatéknélküli öntudatával és felelősségérzetével bírván, egyfelől a történelmi tradíciót, másfelől a haladás követelményeit soha szem előtt nem téveszti, a törvényhozó hatalmat a nemzet érdekében megosztania: aggályos nem lehet.

Dixi et salvavi animam meam!

